

№ 33 (578)
Верасень 2015 года

Краязнаўчая газета

Выдаецца з красавіка 2003 года

bfk.by

У нумары:

➔ **Пошукі: новае пра маёнтак у Залессі –** стар. 2

➔ **Асоба: фінансіст Я. Бараноўскі і селекцыянер І. Сікора –** стар. 3 і 4

➔ **Рэгіён: фальклорныя запісы з Верацеяў –** стар. 7–8

На фота Наталі КУПРЭВІЧ:
адкрыты ўрок праводзяць супрацоўнікі музея Якуба Коласа

Імпрэза

Сябры брагінскага музея

Аб праекце «Развіццё патэнцыялу сетак сямейных клубаў у Чарнобыльскай зоне з мэтай паляпшэння сацыяльна-эканамічнай сітуацыі», што сёлета запрацаваў у Брагінскім раёне, нашае выданне распавядала раней. А нядаўна там пры падтрымцы ГА «Беларускі зялёны крыж» прайшоў шматдзённы аду-

кацыйны семінар «Сямейныя клубы і сацыяльна-эканамічнае развіццё рэгіёна».

У першыя дні ў вёсцы Мікулічы прайшлі прадстаўленне дзейнасці клуба «Мікуляначка», творчай майстэрня для вучняў і настаўнікаў школ раёна «Мікулічы: птушкі з райскага саду» і экскурсія па

Перадача карціны Я. Батальёнка

зы была перададзена ў дарунак музею карціна выдатнага беларускага мастака Ягора Батальёнка.

Многім удзельнікам сустрэча запомніцца і тым, што пад час яе адбылося ўрачыстае прысваенне ганаровага звання «Сябар Брагінскага гістарычнага музея» мастакам і жыхарам райцэнтра, якія бяруць актыўны ўдзел у жыцці музея.

Галоўная захавальніца брагінскага музея Надзея Мялешка, кіраўнік сямейнага клуба «Натхненне», распавяла аб пленэры ў вёсцы Жары і правяла экскурсію па Брагіне.

Паводле інфармацыі
ГА «Беларускі зялёны крыж»
Фота Людмілы СКАКУН

вёсцы. Дарослыя і дзеці змаглі распісаць птушак з дрэва, керамікі і паперы, такім чынам – стварыць сваё Райскае дрэва. Многія працы ўпрыгожаць інтэр'еры школаў раёна.

Праграма сустрэчы ў Брагінскім гістарычным музеі з карцінай галерэяй была насычаная. Дырэктар музея Алеся Даўгулявец прачытала лекцыю «Брагін гістарычны: Вішнявецкія і іх час», адбылося выступленне ўдзельнікаў творчай майстэрні «Лірыка і музыка», прайшла прэзентацыя Міжнароднага пленэру імя Віктара Шматава. Пад час імпрэ-

Экскурсія для дзяцей на парку Вішнявецкіх

Пад час трэнінгу «Праца ў камандзе. Псіхалагічны аспект»

Новае аб Залессі М.К. Агінскага

Так нярэдка бывае пад час архіўных росшукаў: шукаеш адно, а знаходзіш іншае. Вось і я, калі шукаў у Маладзечанскім занальным архіве матэрыялы аб вёсцы Аборак, натрапіў на справы аб продажы зямлі і землеўпарадкаванні ў маёнтку Залессе ў 1920-х гадах. Паколькі Аборак мяне цікавіў як радзіма асабістага сакратара М.К. Агінскага Леанарда Ходзкі, то цікава было б даведацца, што ж адбывалася і ў былым маёнтку самога Міхала Клеафаса. Наколькі мне было вядома, у гэты час Залесем валодаў Генрык Высоцкі, прапраўнук дачкі М.К. Агінскага Эмы. Але, згодна з дакументамі Ашмянскага павятовага староства, афіцыйна гаспадарамі Залесскага маёнтка лічыліся прадстаўнікі абедзвюх лініяў нашчадкаў Агінскага: як Генрык Высоцкі, нашчадак Эмы, так і Юзаф Залускі, нашчадак старэйшай дачкі Міхала Клеафаса – Амеліі. Іх інтарэсы

пры продажы зямельных надзелаў прадстаўляў нейкі Вацлаў Садоўскі, магчыма, упраўляючы маёнтка, бо месцам жыхарства меў менавіта Залессе.

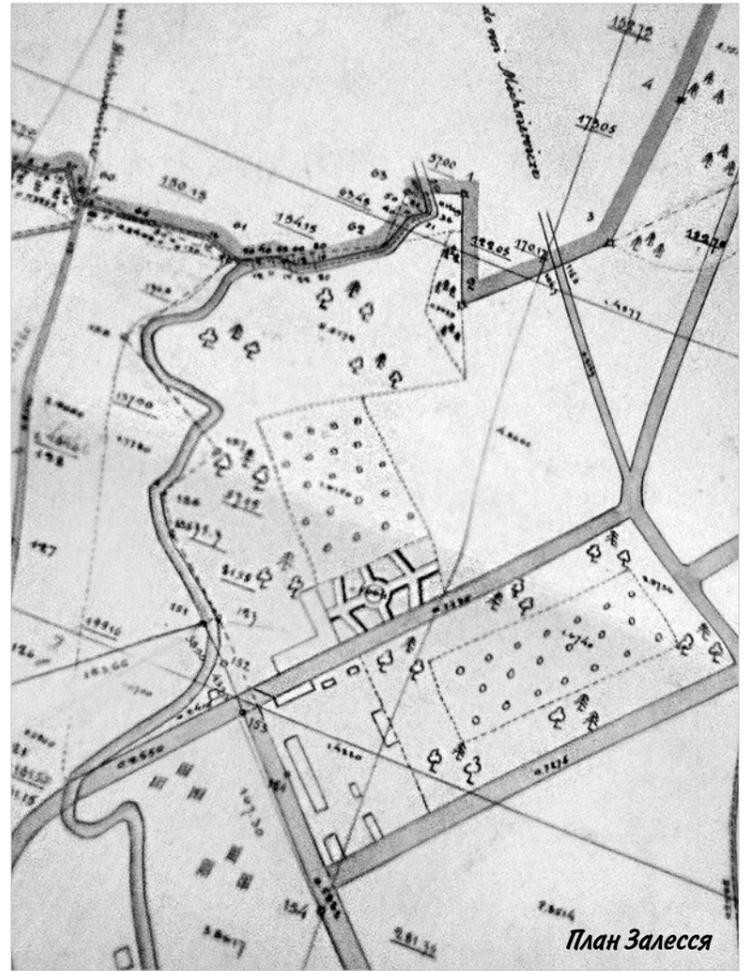
Справа ахоплівае перыяд з 13 лістапада 1925 па 24 красавіка 1926 года. За гэтыя паўгода ўсяго з маёнтка Залессе было прададзена амаль 54 гектары зямлі агульным коштам 8 995 злотых, то бок атрымаваецца ў сярэднім па 167 злотых за гектар. Куплялі зямлю сяляне з навакольных вёсак Готкавічы і Кавальцы і з фальварка Ірэнін. Адметна, што многія набывалі зямлю ў складчыну па 2-3 і нават па 5 чалавек, відавочна, каб танней абышлося афармленне дакументаў, усіх гэтых «Zgłoszenia» і «Umow sprzedaży». А як дзялілі потым зямлю паміж сабой? Магчыма, як мой прадзед Кандрат са сваімі братамі і сястрой: склалі паперу на «добровольный раздел имущества» ў пры-

сутнасці сельскага старасты, «понятых и опекунов» (усе, акрамя старасты, непісьменныя, і за іх распісаўся адзін чалавек). І ніякіх пятак і іншай канцыляршчыны – «что написано пером, не вырубишь топором».

А продаж зямлі маёнтка працягваўся і надалей. І ўжо ў 1934 годзе большая частка Залесса належала Зямельнаму банку ў Варшаве...

Адметная таксама назва фальварка – «Ірэнін». Відавочна, што акрамя дачкі Міхала Клеафаса Амеліі, чье імя ўшанаванае ў назве вёскі Амеліна (якую цяпер упарта называюць «Амяліна»), і імя сына Агінскага – Ірэніюша – было адзначанае на тэрыторыі маёнтка. Магчыма, сам Міхал Клеафас і назваў так фальварак. Дзе ж ён знаходзіўся? Мне падаецца, што менавіта ва ўсходняй частцы маёнтка, дзе і жылі асноўныя пакупнікі панскай зямлі – непадалёк вёсак Готкавічы, Кавальцы, Заскавічы. Хутчэй за ўсё, набывалі сяляне зямлю побач са сваімі надзеламаі.

Што яшчэ больш зацікавіла мяне ў справах маёнтка, дык гэта план Залесса, не пазнейшы чым ад 1926 года. На ім выразна бачны палац і прылеглая да яго мясцовасць. І тут мы можам убачыць, што насаджэнні вакол палаца маюць практычна сучасны выгляд. То бок, калі лічылася, што большая частка англійскага парку была знішчана ў савецкія часы, то ўжо на плане 1920-х гадоў мы бачым сад на тым самым месцы, дзе ён і сёння. Адзінае адрозненне ад сучаснага выгляду наваколля – цікавая сістэма дарожак перад галоўным уваходам. Мне здаецца, што гэта парад-

План Залесса

ны партэр з кветнікамі і бардзюрамі з пастрыжаных кустоў. Магчыма, такая планіроўка захавалася з часоў Агінскага, а круг у цэнтры партэра – гэта і ёсць знакамітая «клумба Эмы».

І яшчэ адна маленькая знаходка. На гэты раз у альбоме рускага мастака і археолага Дзімітрыя Струкава, не так даўно перавыдадзенага ў выдавецтве «Беларуская Энцыклапедыя». Д. Струкаў наведваў Беларусь у 1860-я гады. І вось, сярод замалёвак храмаў і руінаў, я бачу напаўразбураную альтанку ў Залессі, якую

не магу ні з чым ідэнтыфікаваць. У апісанні да малюнкаў альбома сказана, што альтанка знаходзілася ў заходняй частцы парку, мела напаяўкруглую форму, вышыню 6-7 метраў і, магчыма, порцік. Можа, гэта першы паверх кітайскай альтанкі, то будзе добра падказка для будучага яе аднаўлення. А можа, якая невядомая будыніна? Ва ўсялякім разе, матэрыял для роздуму ёсць.

Валерый БУРЭНЬ,
сцябар праўлення фонду
«Спадчына М.К. Агінскага»,
г. Маладзечна

Малюнак альтанкі ў Залессі

На тым тыдні...

✓ **22 жніўня** ў вёсцы Алашкі Шаркаўшчынскага раёна прайшоў «**Яблычны фэст**», прымеркаваны да **Яблычнага Спаса**. Гэтае свята прысвечанае садаводу-селекцыянеру Івану Сікору, якому сёлета споўнілася 130 гадоў з дня нараджэння. Пад час мерапрыемстваў можна было наведваць літаратурна-музычную гасцёўню «У гасцях у Сікору», зайсці ў музей Сікору, пабачыць яблычнае вяселле ды іншае.

Падрабязней чытайце на стар. 4.

✓ **1 верасня** ў філіяле Нацыянальнага гістарычнага музея Рэспублікі Беларусь «Музей гісторыі беларускага кіно» адкрылася **выстаўка «Жыццё ў казках»**, прымеркаваная да 80-годдзя патрыярха беларускай анімацыі Юрыя Мільнера (нарадзіўся 10.09.1935).

✓ **2 верасня** ў Музеі сучаснага выяўленчага мастацтва быў адкрыты **праект «Сіла абстракцыі»**, на якім прадставілі свае працы пяць маладых польскіх мастакоў: Барташ Касіньскі, Гжэгаж Казэра, Павел Матышэўскі, Ізабэла Рагуцка і Ірміна Стась. Арганізатарамі

праекта выступаюць партал culture.pl, галерэя «Ле Гуэрн», Польскі інстытут у Мінску, Музей сучаснага выяўленчага мастацтва пры падтрымцы Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь.

✓ **4 верасня** ў Дзяржаўным літаратурным музеі Янкі Купалы адкрылася **выстаўка «Калевала вачыма рускіх мастакоў»**, якая з'яўляецца часткай праекта, прымеркаванага да 180-годдзя першага выдання нацыянальнага паэтычнага эпаса Фінляндыі і Карэліі.

У аснове «Калевалы» ляжаць карэла-фінскія вершы і песні, сабраныя і апрацаваныя вядомым фінскім паэтам Эліясам Лёнратам (1802 – 1884). Даследчыку, які збіраў эпічныя песні ў рунах, спатрэбілася здзейсніць 11 падарожжаў па Фінляндыі і Карэліі. З часу першай публікацыі да нашага часу эпас быў перакладзены больш чым на 60 моваў свету. Сёлета ў кастрычніку будзе апублікаваны першы пераклад на беларускую мову.

У праекце прынялі ўдзел сем расійскіх мастакоў, якія працавалі пад дэвізам «Калевала нас аб'ядноўвае». Кожны мастак выбраў для інтэрпрэтацыі пэўны міф, гісторыю або персанажа «Калевалы».

У тэатры «Зьніч»

Тэатр аднаго актёра «Зьніч» адкрывае дваццаць шосты тэатральны сезон і запрашае на спектаклі ў верасні.

9 верасня для дзетак будзе ісці монаспектакль Сяргея Кавалёва паводле вершаў Кармэн Барнос дэ Гаштолльд «**Маленькі анёлак**». Гледачы даведаюцца пра падарожжы анёлка- апекуна забытых жывёлаў, якога Бог спусціў на зямлю адшукаць самую няшчасную істоту. Выканаўца – Раіса Астразінава, рэжысёр-пастаноўшчык – Галіна Дзягілева.

Увечары на сцэне – паэтычны монаспектакль «**Мне сняцца сны аб Беларусі**» паводле твораў Янкі Купалы. Аўтар інсцэніроўкі і выканаўца – Галіна Дзягілева, музычнае суправаджэнне Кірыла Успенскага.

10 верасня дзецям прадставіць драматычны монаспектакль «**Палескія рабінзона**» паводле апавесці Янкі Маўра. Аўтар сцэнічнай версіі і выканаўца – заслужаны артыст Рэспублікі Беларусь Уладзімір Шалестаў.

Вечарам таго ж дня дарослыя гледачы змогуць пабачыць паэтычна-драматычны монаспектакль «**Красёны жыцця**» паводле паэмы Якуба Коласа «Новая зямля». Выканаўца – заслужаны артыст Беларусі Алесь Кашпераў, аўтар інсцэніроўкі і рэжысёр-пастаноўшчык спектакля – Галіна Дзягілева.

14 верасня на сцэне – лялечная пастаноўка «**Граф Глінскі-Папялінскі**» паводле п'есы Артура Вольскага. Аўтар сцэнічнай версіі і выканаўца – Вячаслаў Шакалідо.

Увечары – монаспектакль «**Нобіль – Барвяны Уладар**» паводле апавесці Уладзіміра Караткевіча «Сівая легенда». Аўтар сцэнічнай версіі і выканаўца – заслужаны артыст Рэспублікі Беларусь Уладзімір Шалестаў.

Спектаклі праходзяць у Тэатральнай зале культурнага цэнтру касцёла Св. Сымона і Св. Алены. Дзіцячыя пастаноўкі пачынаюцца а 15-й гадзіне, дарослыя – а 19-й. Дадатковую інфармацыю можна атрымаць па мінскім тэлефоне: 331-75-53.

Пра мінулае
Сёння
Дзеля будучыні

Краязнаўчая газета

падпісныя індэксы:
індывідуальны – 63320
ведамасны – 633202

*Дзе станцыя Бігосава
з асеннімі нябёсамі,
з паглядам Яна Райніса
у рыжскім цягніку?
Мяжюю не параніцца.
Тут узлажыла раница
мне промні на руку:
ад Яна – дружбаку.*

Пашанцавала на... Райніса

Народнаму паэту Латвіі, шчыраму прыхільніку і памочніку беларусаў – 150 гадоў

Споўнілася 95 гадоў з часу, як некалькі паведаў Віцебскай губерні былі перададзеныя Латвійскай дзяржаве. Адрыв радні? Абрыву не здарылася. Больш як 70 тысячам беларусаў на Дзвінскім, Люцынскім, Рэжыцкім сумежжах пашанцавала на... Райніса. Гэты творца нарадзіўся на латгалскай зямлі, дзе яго маці Дарта Пліекшанэ з роду Грыкоўскіх перадала Жаныню (так будучага пісьменніка называлі ў маленстве) маўлене беларускіх народных песень, багатыя скарбы фальклору. Яніс Райніс узгадваў у сваіх творах і гуда Нядзвецкага, свайго выхавачеля (дзядзьку), які ўмеў гудзец на дудзе. Гудамі называліся майстры, умельцы. Даўней на літоўска-латвійскім памежжы і прызыўка ў беларусаў была такая: гуды. Так што ад нашчадкаў крывічоў будучы народны паэт Латвіі ўзбагаціўся многімі скарбамі духоўнай культуры. А ў лёсавызначальны час стаў апекуном латгалскіх беларусаў.

Былі перажыванні, калі 11 жніўня 1920 года частка Віцебскай губерні стала латвійскай тэрыторыяй. Райніс, на той час дырэктар Нацыянальнага тэатра, 18 жніўня 1921 года выслухаў усе спадзяванні прадстаўнікоў беларускага насельніцтва. І ўжо 13 верасня дзякуючы яго падтрымцы быў створаны пры Міністэрстве асветы Беларуска аддзел. На пасаду кіраўніка школьнымі справамі запрасілі педагога Сяргея Сахарова. Інспектарам школьных справаў стаў заснавальнік таварыства «Бацькаўшчына» Канстанцін Езавітаў. У 1922 годзе паўсталі гімназіі ў Даўгаўпілсе і Лудзе. Зноў жа

з дабраславення Райніса па ўсёй краіне пачалі працаваць 50 беларускіх пачатковых школ.

Высокая павага да свайго абаронцы апавясцілася такім прыраджэннем: у 1922 годзе дырэктар Нацыянальнага тэатра быў абраны ганаровым сябрам культурна-асветнага таварыства беларусаў Латвіі «Бацькаўшчына».

Важнейшай задачай гэтага таварыства, а пазней і створанага выдавецтва, было насычэнне, і ў першую чаргу латышскага грамадства, весткамі пра духоўны стан беларускай нацыі: трэба ж паказаць свае набыткі дзяржаве, у якой жывеш. Я знайшоў дзве публікацыі ў «Штомесячніку Міністэрства Адукацыі» (№ 2 і № 7 за 1923 год). У першым допісе пад назвай «Канферэнцыя беларускіх настаўнікаў», што праходзіла ў канцы 1922 года, пазначаныя поспехі педагогаў, і што «асабліва ў Даўгаўпілскім павеце навідоку добразычлівыя адносіны жыхароў да сваёй нацыянальнай школы, дзе навучанне ідзе на роднай мове».

«Удзельнік канферэнцыі» – такі стаіць подпіс пад артыкулам у латышскім часопісе, чытачы якога даведлі пра клопаты беларускіх педагогаў. А гэта самаарганізацыя настаўнікаў, стварэнне фондаў культуры, свайго выдавецтва, школьных кааператываў.

Для запаўнення вакансіяў у Латвіі пачалі працаваць беларускія настаўніцкія курсы. На пасады выкладчыкаў былі запрошаны Ігнат Дварчанін, Паўліна Мядзёлка і выгна-

ны з Вільні Максім Гарэцкі. А каб у Міністэрстве адукацыі ведалі пра Гарэцкага-творцу, у часопісе аўтар Кастусёнак (псеўданім К. Езавітава) змясціў арыгінальны тэкст пра яго кніжную навінку. Пераклады абодвух тэкстаў зрабіла Ніна Янсанэ (яе згадкі «Помню свой мацярык: там сонца па зямлі хадзіла» былі надрукаваныя ў «Краязнаўчай газеце», № 42 за 2013 год). Хацеў бы тут зрабіць дадатак,

што пераклад на латышскую мову рамана М. Гарэцкага «Віленскія камунары» быў здзейснены Талрыдам Рулісам у 1978 годзе.

Н. Янсанэ пераклала з латышскай мовы і даследаванне Матыльды Езавітавай «Кароткі агляд старадаўняй беларускай культуры і літаратуры», апублікаванае ў часопісе «Домас» («Думкі», №№ 6 і 7 за 1929 год). Хай спраўдзяцца спадзяванні, што і гэты артыкул паспеў прачытаць вялікі сябар і абаронца беларусаў, якога не стала 12 верасня 1929 года.

Але ж сёлета мы знаходзімся напярэдадні слаўнага юбілею: 11 верасня спаўняецца 150 гадоў з дня нараджэння Яніса Райніса, творчую спадчыну якога вельмі шануюць у Беларусі. Згадаю такі факт. У серыі «Скарбы сусветнай літаратуры» быў выданы том «Ян Райніс. Выбранае», для якога падрадкавыя пераклады вершаў латышскага класіка зрабіла ўжо згаданая Н. Янсанэ, мая сястрыца. У райнісаўскую скарбніцу вялікі ўнёсак зрабілі кавалеры ордэна Трэх Зорак Латвійскай Рэспублікі Рыгор Барадулін, Васіль Сёмуха. Пра Жаныню і яго апекуна дударя Нядзвецкага калісьці напісала цікавае апавяданне Саўлцэрытэ Віесэ, дырэктар Музея гісторыі літаратуры і мастацтва імя Я. Райніса. Пераклад яго, зроблены Н. Янсанэ з роду Панізьнікаў, чакае публікацыі.

Вось і гэтыя мае нататкі – толькі маленькія іскрынікі да асветлення магутага вобліку класіка латышскай літаратуры, які і сёння шчаслівіца ў спарадненні з творчым мадэрыком беларусаў.

*Сяргей ПАНІЗЬНИК,
кавалер ордэна Трэх Зорак
Латвійскай Рэспублікі*

*На здымку: Райнісаўскія Дні паэзіі ў Рызе.
Перад помнікам Я. Райнісу мастак
Вячка Целеш з Сяргеем Панізьнікам
(верасень 1985 г.)*

(Пераклад чытайце на стар. 6)

Смілавіцкі фінансіст

Да 210-годдзя Яна Бараноўскага

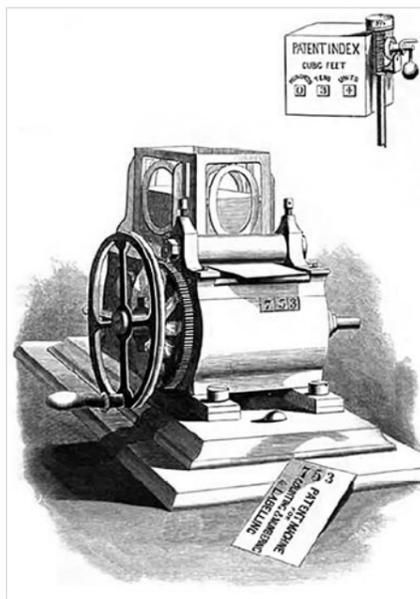
8 верасня 1805 года ў Смілавічах у сям'і шляхціца Юзафа Бараноўскага нарадзіўся сын Янка, які праз чатыры з паловай дзесяцігоддзі ў Лондане быў прызнаны лепшым фінансістам Еўропы.

У мястэчку Янка наведваў пачатковую місіянерскую школу для шляхецкай моладзі, адкрытую настаяцелем кляштару Міхалам Гроцкім за чатыры дзесяцігоддзі да яго нараджэння. Уніяцкі кляштар і храм,

агульнаадукацыйную асвету моладзі, выхаванне яе ў духу патрыятызму. Пасля Янка паступіў і выдатна закончыў Мінскую класічную гімназію. У 16-гадовым узросце ён стаў студэнтам юрыдычнага факультэта Віленскага ўніверсітэта. Закончыўшы яго ў 1826 годзе, атрымаў ступень кандыдата права.

Маладога беларуса чакала бліскучая кар'ера ў Польскім банку, куды ён уладкаваўся пасля вучобы. Але Янка, які хутка прасоўваўся па службовай лесвіцы, памяняў сваё сыгале, бестурботнае жыццё на поўнае рызык і небяспекі жыццё паўстанца. Свабода радзімы для шляхціца са Смілавічаў была вышэй за асабісты камфорт.

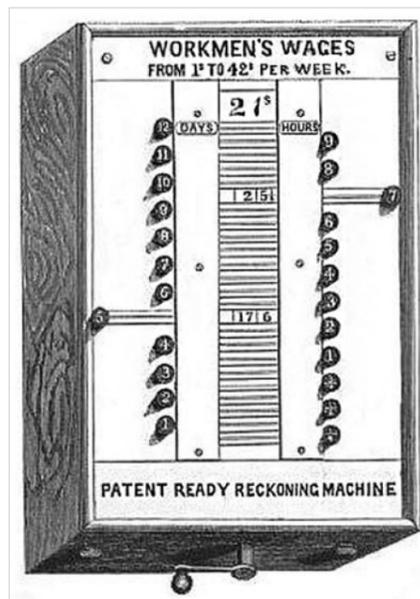
У 1830 годзе ў Варшаве пачалося паўстанне за незалежнасць Рэчы Паспалітай ад Расійскай імперыі, якое ў 1831 годзе перакінулася на Вялікае Княства Літоўскае. Паўстанне бязлітасна было падаўленае царскімі войскамі. Сотні паўстанцаў былі прыгавораныя

Машына для друку, нумарацыі і ўліку білетаў і газавы лічыльнік Бараноўскага (малюнак з каталога Сусветнай выстаўкі 1851 г. у Лондане)

ваенна-палявымі судамі да смерці ці да высылкі ў Глыб Расійскай імперыі.

У 1831 годзе Я. Бараноўскаму разам з многімі паўстанцамі ўдалося эміграваць у Францыю. Там ён уладкаваўся на прамысловае прадпрыемства. Праз 12 гадоў беларускі шляхціц перайшоў на працу ў бухгалтэрыю на чыгунцы Парыж – Руан – Гаўр. Няўрымслівы і энергічны, ён пастаянна нешта вынаходзіў. У 1849 годзе, прыняўшы ўдзел у выста-

Лічыльная машына Бараноўскага, прадстаўленая на Сусветнай выстаўцы 1851 г. у Лондане

ве ў Парыжы, ён атрымаў медаль за машыну для кантролю праязных білетаў. А праз два гады, у 1851-м, на Сусветнай выставе ў Лондане Я. Бараноўскаму была прысуджаная вышэйшая ўзнагарода – вялікі залаты медаль за машыну для кантролю і друкавання чыгуначных білетаў.

Дзякуючы свайму бліскучаму таленту і ўпартай працы Я. Бараноўскі зрабіў некалькі вынаходстваў, якія выкарыстоўваюцца і сёння, у тым ліку

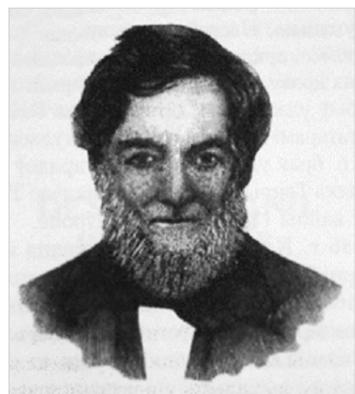
чыгуначны семафор, машыну для друкавання і кантролю чыгуначных білетаў.

Пасля франка-прускай вайны 1871 года беларускі шляхціц прапанаваў ураду Францыі праект, які выратаваў гэтую краіну ад фінансавога краху. Але распрацоўкі Я. Бараноўскага не былі дастойна ацэненыя ўрадам Францыі. Пакрыўджаны французамі, ён прыняў прапанову з суседняй краіны, і ў 1872 годзе перасяліўся ў Англію, дзе займаўся не толькі вынаходніцтвам, але шмат працаваў на літаратурнай ніве. Адною з яго літаратурных працаў стаў англа-польскі тэхнічны слоўнік (у Англіі Я. Бараноўскі быў

яшчэ і памочнікам сакратара Польскага літаратурнага таварыства).

Гасподзь падарыў нашаму знакамітаму земляку доўгае жыццё. Памёр выдатны беларускі фінансіст і вынаходнік са Смілавічаў 30 сакавіка 1888 года ў Лондане.

*Уладзімір ШУЛЯКОЎСкі,
смілавічанін, сябра Саюза
беларускіх пісьменнікаў,
лаўрэат Літаратурнай прэміі
імя Васіля Віткі*

Ян Бараноўскі

пабудаваныя графіняй Марцыбелай Агінскай і яе братам Міхалам Казімірам Агінскім у 1767 годзе, і місіянерская школа аказвалі вялікі ўплыў на выхаванне і норавы насельніц-

Прыгажосць роднага краю ў «Раніцы»

Нядаўна ў Асіповіцкім раённым краязнаўчым музеі прайшла чарговая выстаўка гарадскога фотаклуба «Раніца». Клуб існуе ўжо больш за 15 гадоў, ён пачаў дзейнічаць дзякуючы асіповіцкім фотаамаатарам Змітру Саўрыцкаму і Анатолю Мікулічу. Спачатку прыхільнікі фотасправы збіраліся проста ў гарадскім парку, пазней у адзеле культуры райвыканкама з'явілася службовая адзінка загадчыка клуба фотаамаатараў.

Першым кіраўніком клуба стала Валянціна Чыжык, яна і пачала арганізоўваць штогадовыя выстаўкі. Пры дапамозе загадчыка інспекцыі прыродных рэсурсаў і аховы навакольнага асяроддзя Уладзіміра Шаўчэнкі ўдзельнікі клуба надрукавалі першы ў вобласці экалагічны календар. Таксама асіповіцкія фотаамаатары з поспехам удзельнічаюць у абласных выстаўках. За выніковую працу клуб атрымаў званне народнага, у гэтым ёсць немалая заслуга В. Чыжык.

Цяперашняя загадчыца фотаклуба Алена Ярашэвіч таксама шмат гадоў захапляецца фатаграфіяй, неаднаразова навучалася на курсах фатографа Вадзіма Качана. Сваёй любімай справай А. Ярашэвіч зацікавіла і сына, на выстаўцы іх працы прадстаўлены разам. Алена Станіславаўна лічыць, што яе задача – захаваць і ўдасканаліць вынікі працы клуба. Вышэйзгаданая выстаўка – першая, якую арганізавала кіраўнік клуба, і наведнікі былі ўпэўненыя, што мерапрыемства атрымалася.

А. Ярашэвіч з захапленнем расказала, якімі цёплымі былі сустрэчы фатографістаў з гледачамі пад час адкрыцця выстаўкі. Яна лічыць, што ўсе працы былі вартыя ўзнагародаў, але пераможцаў усё ж трэба было вызначыць.

Першае месца ў намінацыі «Прыгажосць роднага краю» сярод дарослых журы прысудзіла Віталю Бажкову, другое месца атрымаў Мікалай Кухарэнка, трэцяе – Яўген Архіпаў. Сярод школьнікаў у гэтай намінацыі перамагла Мялання Каляда, на другім месцы – Кірыла Марчанка.

У намінацыі «Нашыя землякі» пераможцам сярод дарослых прызнаны Яніс Гарбанюк, другое месца атрымаў Максім Баглаеў, трэцяе – Аляксандр Бараноўскі. Сярод дзяцей першае месца ў Дзяніса Ярашэвіча, другое – у Марыі Новік.

Юрый КЛЕВАНЕЦ
Фота аўтара

Алена Ярашэвіч сярод сваіх працаў

«Яблычны фэст» на радзіме Сікоры

22 жніўня ў вёсцы Алашкі Шаркаўшчынскага раёна адбылося абласное свята аматарскіх аб'яднанняў «Яблычны фэст», прысвечанае 130-годдзю з дня нараджэння вядомага сававода і селекцыянера, заслужанага агранома БССР Івана Сікоры.

Сваю гісторыю свята пачынае з 1999 года, калі ідэю мерапрыемства, прысвечанага справе жыцця Івана Паўлавіча, прапанаваў яго землякі. Першае свята на радзіме сававода-селекцыянера атрымала назву «Светлы Яблычны Спас – Сікораўскай душы часцінка» і трывала замацавалася на многія гады, стаўшы візітоўкай краю. Сёлета на радзіме Сікоры «Яблычны фэст» сабраў жыхароў і гасцей шаркаўшчынскай зямлі (з Віцебшчыны, рэгіёнаў рэспублікі, горада Даўгаўпілс) ужо сямнаццаты раз, арганізатарамі яго выступілі галоўнае ўпраўленне ідэалагічнай работы, культуры і па справах моладзі Віцебскага аблвыканкама, абласны метадычны цэнтр народнай творчасці і Шаркаўшчынскі райвыканкам.

Пад час адкрыцця свята старшыня Шаркаўшчынскага райвыканкама Мікалай Баговіч адзначыў, што сваёй працай, любоўю да роднай зямлі І. Сікора служыць для ўсіх прыкладам таго, як трэба берагчы і памнажаць прыгажосць і багацце, што дала нам прырода.

І ў гэтым змаглі ўпэўніцца ўсе, хто завітаў у гэты дзень у

Алашкі, таму што гаспадарам было чым здзівіць гасцей і ўдзельнікаў.

Пад час свята адбыліся экскурсіі, святочны канцэрт,

прэзентацыя работы аматарскіх аб'яднанняў і клубаў па інтэрэсах установаў культуры вобласці. Сваю дзейнасць цікава прадставілі аматарскія аб'яднанні сававодаў, кветкаводаў, літаратурныя клубы, клубы нацыянальнай кухні і гульні. Ахвочыя змаглі ўзяць удзел у выставе-конкурсе нарыхтовак «Яблычны скляпок» (лепшымі прызнаны народны клуб аматараў нацыянальнай кухні «Смак» Празямлянскага сельскага клуба Чашніцкага раёна і аматарскае аб'яднанне «Сяльчанка» Парыжскага сельскага дома культуры Пастаўскага раёна). Сапраўдным упрыгожаннем фэсту сталі выставы ручнікоў «Ручнікі Шаркаўшчынскага краю» і вырабаў майстроў народнай творчасці з Шаркаўшчыны, Мёраў, Гарадка, фотавыстава «Яблычны мікс» (у намінацыі «Фота дня» пераможцамі прызнаны Надзея Саўчанка з Гарадка і Яўген Ліпскі з Шаркаўшчыны). Цікавымі атрымаліся свята Алашкаўскага возера і раённы этап конкурсу «Уладар сяла», што ладзіліся ў межах «Яблычнага фэсту». Не шкадавалі культуротнікі і добрых словаў жаніху з нявестай, што прыехалі на свята, адметнай рысай якога стала правядзенне ўрачыстай рэгістрацыі шлюбу.

Чарговы фестываль у Алашках яшчэ раз падкрэсліў, што сікораўскі яблык – гэта брэнд Шаркаўшчынскай зямлі, які ўжо мае пэўную гісторыю і свае традыцыі.

Андрэй
СТРУНЧАНКА,
вядучы метадыст
Віцебскага
АМЦНТ

Даведка

Іван Паўлавіч Сікора – сававод-аматар, які на працягу свайго жыцця выпрабаваў сотні гатункаў плодовых дрэваў, ягаднікаў, кветак і іншых раслінаў, нарадзіўся ў 1885 годзе ў Малых Алашках. Вядома, што з дзяцінства захапляўся характарам прыроды. Пасля заканчэння школы набыў адукацыю ў Краснагорскай настаўніцкай семінарыі (сёння – Браслаўшчына), потым трапіў на вайсковую службу ў Хабараўск (тут непрацяглы час настаўнічаў). Іван Паўлавіч быў сапраўдным патрыётам, таму цяга да радзімы ўзяла сваё – ён вярнуўся ў родную вёску Алашкі, дзе пасадзіў свой першы плодowy сад, які праз некаторы час стаў шырока вядомы ў навуковым асяроддзі. Вядома, што 15 красавіка 1941 года ў Алашках адкрыўся Паўночны апорны пункт Беларускай плодаагроднічнай станцыі, які і ўзначаліў І. Сікора. Цікавы і той факт, што ў 1964 годзе кінастудыя «Беларусьфільм» зняла дакументальную кінастужку «Сказ пра сававода», запіс якой захаваўся да нашых дзён. Увогуле, Іван Паўлавіч прымаў удзел і меў перамогу ў спецыялізаваных выставах, у тым ліку і ва Усеагульнай выставе дасягненняў народнай гаспадаркі СССР, за што быў узнагароджаны шэрагам ганаровых граматаў і медалёў. Пакінуўшы сапраўдны скарб, свой жыццёвы шлях І. Сікора скончыў у 1966 годзе.

Беларускі гурт прыняў удзел у буйным украінскім праекце

22 і 23 жніўня на прычале яхт-клуба Адэскага марвакзала прайшоў 6-ы Міжнародны фестываль нямога кіно і сучаснай музыкі «Нямыя ночы».

Нашую краіну на ім прадставіў гурт «Re1ikt» з агучваннем авангарднай беларускай кінастужкі «У агні народжаная» (1929) рэжысёра Уладзіміра Корш-Сабліна. Аб праекце «Тузін.Немаўля» (куды ўвайшоў гэты фільм) нашае выданне пісала летась у № 35.

Паказы фільма з «жывым» інструментальным суправаджэннем адбыліся ўжо на кінафестывалях «Самега!Та» ў Беластоку і «Лістапад» у Мінску ў межах міжнароднага культурнага праекта «Tuzin.Niemaula». Таксама выступы прайшлі ў шэрагу польскіх гарадоў. Акрамя таго, стужка з саўндтрэкам выйшла на DVD.

Фестываль «Нямыя ночы» – найбуйнейшы ва Усходняй Еўропе ў сваёй катэгорыі. Ён рэалізуе канцэпцыю сучаснай музычнай трактоўкі класічных ня-

мых фільмаў. Праграма шостых «Нямых начэй» найболей жанрава разнастайная: запрошаныя музыкі працуюць у стылях рок, авангардны джаз, электронная і акадэмічная новая музыка. У праграме фестывалю «Нямыя ночы – 2015» былі чатыры кінастужкі і дзве інтэрмедыі. Акрамя «У агні народжаная» прадстаўлены «Эратыкон» (Чэхаславакія, 1929; рэжысёр Густаў Махаты), «Вецер з парогаў» (Украіна, 1929; рэжысёр Арнольд Кардзюм) і «Сацыяльны распад» (Грэцыя, 1932; рэжысёр Татасопулас Сцеліас).

Таксама ў фестывалі прыняў удзел чэшскі гурт «Forma», адэскі інструментальны ансамбль «Artokrats» ды культуравы ўкраінскі джазавы піяніст Юры Кузняцоў.

Нагадаем, што «Re1ikt» – гурт, які працуе ў накірунках progressive rock, post-rock і alternative rock. Каманда спалучае іх з традыцыйным беларускім песенным фальклорам, які творча пе-

раасэнсоўвае і робіць актуальным для сучасных слухачоў. Калектыў з'яўляецца ўладальнікам шэрагу музычных узнагародаў у Польшчы і Беларусі, выступаў ва Украіне, Расіі, Літве.

Гэтай восенню «Re1ikt» плануе выпусціць чацвёрты студыйны альбом, які будзе змяшчаць аўтарскія кампазіцыі ды ўласныя інтэрпрэтацыі беларускіх народных песень.

Паводле інфармацыі арганізатараў

Царкоўнае крэйзнаўства

Род святароў Валасовічаў

(Заканчэнне. Пачатак у № 32)

Айцец Васіль

Не менш знакамітым чалавекам быў таксама святар Ланскай Свята-Пакроўскай царквы Васіль Валасовіч, родны брат Кіпрыяна і Аляксандра. Ён нарадзіўся 28 лютага 1872 г. у сям'і свяшчэнніка Івана Васільевіча Валасовіча і матушкі Аляксандры Стэфанаўны Страховіч. Калі ў 2011 г. Н.У. Сарока наведала в. Лань, яна знайшла магілу айца Іаана, захаваўся і дом, у якім жылі Іван Васільевіч і Аляксандра Стэфанаўна. У гэтым доме беларускі паэт, кампазітар і мастак Сяргей Міхайлавіч Новік-Пяюн у 1930 г., пад час прыезду з польскай ссылкі,

25 лютага – у святары Чучавіцкай царквы Мазырскага раёна. 31 снежня 1903 г. па сваёй просьбе архіепіскапам Мінскім і Тураўскім быў пераведзены ў в. Лань. З 1911 па 1917 г. быў дэлегатам на Мінскім епархіяльным сходзе, з 5 сакавіка 1923 г. па 1 мая 1947 г. – Нясвіжскі благачынны.

У 1930 г. айцец Васіль быў узнагароджаны крыжам з упрыгожаннямі, да Вялікадня мітрапалітам Варшаўскім Дзянісіем быў узнагароджаны мітрай, а ў 1946 г. Патрыярхам Аляксіем дабраслаўлены праводзіць літургію пры адкрытых царскіх варотах да Херувімскай песні. Гэта была мяжа магчымага для сельскага святара.

Бацюшка Васіль старанна служыў у царкве, пры ёй існавалі дзіцячы і дарослы хары. Як сведчыць бібліятэкар Ланскай сельскай бібліятэкі Алена Тарасевіч, каля царквы было вельмі прыгожа: акуратна выкладзены брук, стаялі лавачкі, цвілі ружы.

Айцец Васіль быў добрым гаспадаром, меў каля 16-і гектараў зямлі, 8 кароваў, а таксама авечак, свіней, птушак і пчолаў. Матушка Марыя глядзела за домам, дзецямі, гаспадаркай, а яшчэ прыгожа вышывала і добра гафталвала. Мая сястра Валянціна Георгіеўна расказвала мне, як яна з бацькамі ездзіла з Клецка на фэсты ў в. Лань, дзе іх гасцінна сустракалі.

Айцец Васіль карыстаўся ў Лані высокім аўтарытэтам і павагай не толькі з боку прыхаджанаў, але і з боку польскіх уладаў, а пасля 1939 г. – і савецкіх.

Славетныя родзічы

Звесткі аб родным браце жонкі айца Іаана Валасовіча Аляксандры Стэфанаўны Страховіч (маёй прабабулі) – Іосіфа (Осіпа) Стэфанавіча Страховіча – здала адшуканца Н.У. Сарока. Як сведчыць запіс у прыходскай кнізе, ён быў сынам святара Стэфана Страховіча з Ігуменскага павета Старыцкай царквы. Закончыў Мінскую духоўную семінарыю, потым Пецярбургскую духоўную акадэмію ў званні кандыдата багаслоўя. Узнагароджаны ордэнамі Святой Ганны I ст., Святога Уладзіміра III і VI ст. з мячом, Святой Ганны III ст. з мячом, меў камілаўку, паліцу, крыжы: сярэбраны па ступені кандыдата багаслоўя, залаты нагрудны, упрыгожаны каш-

Айцец Іосіф Страховіч

тоўнымі камянямі, румынскі жалезны і медны ў памяць вайны 1877 – 1878 гг. і Аляксандра III.

Айцец Іосіф быў протаіерэем сабора Зімяня палаца ў Пецярбургу. Гэта і ёсць дзядзька па лініі маці Кіпрыяна, Васіля і Аляксандра. У сямейным архіве Н.У. Сарока захавалася фатаграфія святара, датаваная 1912 г. (акурат у гэты час Іосіф Стэфанавіч быў сакеларыем (загадчыкам рызніцы) сабора Зімяня палаца. Памёр айцец Іосіф у 1919 г. Як даведалася Н.У. Сарока, адзін з яго сыноў, Іван Осіпавіч,

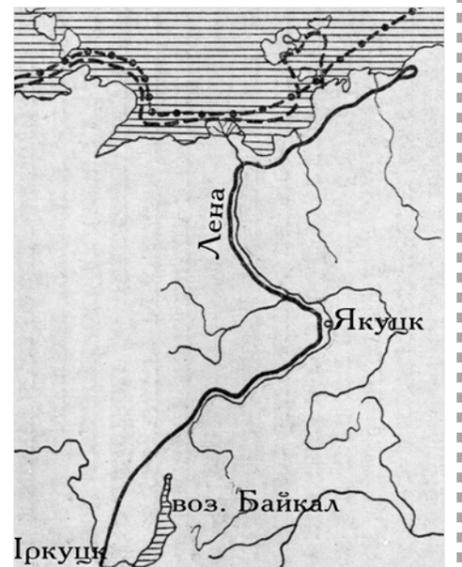

Канстанцін Валасовіч

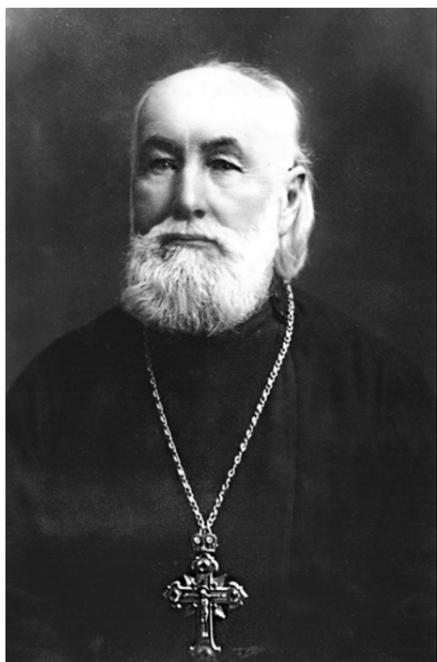
у 1929 г. быў арыштаваны па справе святароў, асуджаны на тры гады лагераў, у 1930 г. адпраўлены на Салаўкі, і больш пра яго лёс нічога не вядома. Унук І.С. Страховіча быў прафесарам Ленінградскага політэхнічнага інстытута (вучоны-аэрагідрадынамік) і таксама не пазбег палітычных рэпрэсіяў: у 1944 г. быў прыгавораны да расстрэлу, у 1955 г. рэабілітаваны.

Род Валасовічаў праславіў таксама Канстанцін Адамавіч Валасовіч (1869 – 1919), бацька якога – родны брат айца Іаана з в. Лань. Аб гэтым неардынарным вучоным я даведаўся з артыкулаў «Спежкамі мамантаў» («Голас Радзімы», 1988), «Знаўца мамантаў» («Літаратура і мастацтва», 1999) і іншых, якія знайшоў у Нацыянальнай бібліятэцы Беларусі. Жыццё гэтага прыродазнаўцы, геолага, географа, хіміка трагічна абарвалася 25 верасня 1919 г.: ён загінуў пад час чыгуначнай катастрофы на станцыі Бяспалаўка пад Харкавам. Крушэнне цягніка, у якім ён ехаў, было справай рук банды Махно. Канстанцін Валасовіч быў заснавальнікам чацвярцічнай геалогіі і палеагеаграфіі Паўночнай Сібіры, у прыватнасці, якуцкага Запалар'я. Імем Валасовіча названыя некаторыя выкапнёвыя расліны і жывёлы, яно ўвекавечанае ў назве мыса на паўночнаўсходнім пабярэжжы вострава Кастрычніцкай рэвалюцыі ў архіпелагу Паўночная Зямля.

Мікалай ХІЛЬТОЎ

Экспедыцыя К. Валасовіча (1908–1909 гг.)

Айцец Васіль

сустрэўся з маёй маці. Іх пазнаёміў айцец Васіль у Вільні, куды ён прыязджаў са сваёй хвораю жонкай.

Айцец Васіль у 1895 г. закончыў Мінскую духоўную семінарыю. Ажаныўся з дачкой протаіерэя Каржанеўскага Марыяй Рыгораўнай, шлюб здзейсніў святар Давыд-Гарадоцкай царквы Нікадзім Сулкоўскі ў в. Альшаны 8 студзеня 1896 г., 21 лютага быў пасвечаны ў дыяканы епіскапам Мінскім і Тураўскім Сімеонам, а

Шаноўная рэдакцыя! Прапаную колькі вершаў з новай кнігі «Мая дама», што павінна выйсьці сёлета. Адабраў творы, прысвечаныя роднай мове. З пажаданьнямі Добра – аўтар

Яўген ГУЧОК

Хапае адзення,
Хапае яды,
Ды толькі дарога адсюль
Ў нікуды,

Бо мову, якую
Нам Творца даў,
Амаль што тут кожны
На сметнік здаў.

Без мовы ж той
Гутаркі з небам не будзе,
Без мовы той будзем
Заўжды ў аблудзе.

Так, сёння: «Бог з ёю,
З гэтай мовай!»
А заўтра: «Чорт з ім,
З гэтым Богам!» –
Вось да чаго ты
Дажыўся,
Мой суайчыннік, сучаснік –
Нябога.

На гэтай мове
Уркі не гавораць,
На гэтай мове
«Мурку» не пяюць,
На ёй баявікоў
Не падбурваюць,
Каманды тэрарыстам
Не даюць.
Таму яна ў няміласці

Ў падонкаў;
Яна для іх –
Бы дзірка у страсе,
Таму цераз Сусвет
Па лёдзе тонкім
Яна сябе
Да Сонца данясе.

Ён вярнуўся з таго свету
І сказаў мне па сакрэту,
Што надзвычай добра там,
Але як манкурт і хам
Быў ён вернуты адтуль
Мову родную пакуль
Не адродзіць у душы.
І яшчэ сказаў: «Пра гэта
Светлай думкаю паэта,
Звонкай рыфмаю пры гэтым
Ў «Наша слова» напішы».

Як ставяцца ў народзе да тых,
Хто мовай яго і цікавляцца, і яе вывучаюць?
Паважаюць!
А як жа ставяцца да народа,
Які мову сваю забівае?
Зневажаюць!

Светлай памяці беларускага
татарына Якуба Адамавіча
Якубоўскага

Жылі татары ў Беларусі,
Не год, не два, вякі жылі...

Сустрэча з чытачамі ў Слуцкай гарадской бібліятэцы

Для іх яна была улусам,
Яны ж ёй воямі былі.

За яе шчасце і свабоду
Ўздымалі дзёду, булаву,
Таму законы аб двухмоўях
Ім не ўзбрыдалі ў галаву.

Яны для нас былі не лішнімі,
Мы з імі, як браты, жылі.
Таму ствараліся кітабы
На мове нашае зямлі.

**Слова аднаго майго
юнага сябра**

Яны такія ж, як і я,
Мой бацька і матуля,
Таму і мова ім мая,
Дакладней, наша мова:
Мая, матулі і татулі –
Ёсць найважнейшая ўмова,
Каб Беларусь у свеце чулі.

Кастусёнак¹

Гісторыя беларускае літаратуры

**Максім Гарэцкі. Другое дапоўненае выданне Віленскае выдавецтва
Б. Клецкіна, Вільня, 1920**

Гэтая кніга, выдадзеная паўторна на беларускай мове, прыўнясе значныя папраўкі ў такую нашу навуку, як гісторыя вялікарускай літаратуры, бо высвятляе, што вялікарусы многіх вядомых старадаўніх пісьменнікаў лічылі заснавальнікамі сваёй літаратуры, не зважаючы, што тыя, будучы ад нараджэння беларусамі, пісалі і працавалі ў беларускіх гарадах, кляштарх. І, самае галоўнае, карысталіся ў сваіх працах даўняй беларускай мовай, вельмі блізкай да сучаснай літаратурнай мовы і простага народнага маўлення.

Названая кніга ілюстраваная здымкамі даўніх і сучасных беларускіх пісьменнікаў, выявамі почыркаў, рэпрадукцыямі і аўтографамі.

Выданне мае 208 друкаваных старонак, яго змест падзелены на тры часткі. I ч. – пра старажытнае пісьменства ад прыняцця хрысціянства да XIX стагоддзя. II ч. – пра новую літаратуру, пра час адраджэння беларускай літаратуры ад пачатку XIX стагоддзя да 80-х гадоў. III ч. – пра найноўшую літаратуру і ахоплівае час з 80-х гадоў XIX стагоддзя да 1920 года.

Кніга напісаная з адмыс-

ловай мэтай – даць настаўнікам пачатковых і сярэдніх школ кароткі сістэматычны курс. Яна з выдавецтва, якое мае спецыяльнае прызначэнне. I гэтая асаблівасць вымагала ад аўтара даступнасці стылю і ім-

кненне пісаць як найбольш папулярна.

Выясняючы з тэксту творы пісьменнікаў і дату іх стварэння, прыходзім да высновы, што першая беларуская кніга выдадзена ў 1517 годзе, 6 жніўня, калі

турботамі дабраслаўнага беларускага вучонага д-ра Францішка (з Полацка) пачалося друкаванне першай беларускай Бібліі.

Перавезеная ў 1520-х гг. з чэшскай Прагі ў Вільню беларуская друкарня Ф. Скарыны распачала шырокую дзейнасць на працягу ўсяго XVI стагоддзя. Прыгажосць і выразнасць літар у кнігах, выдадзеных у гэтай друкарні, а таксама дзівосная турботная праца – усё гэта без сумневу пераўзыходзіла не толькі да таго часу выдрукаваныя славянскія кнігі, але і сталася добрым прыкла-

дам для ўсіх далейшых славянскіх выданняў XVI – XVIII стагоддзяў. Наступная выснова такая: па прычыне незвычайных, нядобраазычлівых абставін XVII, XVIII і першай паловы XIX стагоддзяў, калі перажыты амаль усе бесперапынныя крываваыя войны – аказалася спыненым развіццё беларускай літаратуры і амаль раз'яднаны сам беларускі народ. І яшчэ адну выснову дае гэтая кніга: і ў самых цяжкіх абставінах беларускі народ спраўдзіў сваю жыццёвую моц у захаванні мовы і літаратуры, іх хуткага развіцця за апошнія 20 гадоў. Усё гэта гарантуе хуткае ўзнаўленне культуры і задавальненне запатрабаванняў часу.

Можна назваць беларускіх празаікаў і паэтаў, некаторыя з якіх па сёння жывуць і працуюць. Гэта Ф. Багушэвіч, Я. Неслухоўскі, А. Пшчолка, К. Каганец (К. Кастравіцкі), Цётка (А. Пашкевіч), Ядвігін Ш. (Антон Лявіцкі), А. Паўловіч, А. Гарун (А. Прушынскі), Ф. Аляхновіч, творы якіх шырока вядомыя не толькі ў арыгінале, але і ў перакладах на рускую, украінскую, польскую, чэшскую, нямецкую мовы.

Урэшце, трэба выказаць пажаданне, каб асобныя творы вышэйзгаданых пісьменнікаў былі перакладзены на латышскую мову.

«Штомесячнік Міністэрства Адукацыі». № 7, 1923 год.

На здымку: група настаўнікаў Даўгаўпілскай дзяржаўнай беларускай гімназіі. Сядзяць за сталом (злева направа): Т. Мікула, М. Краўчанка, кс. Альхоўка, Сцяпан Сіцько, святар праваслаўнай канфесіі (?), А. Радзько. Стаяць: Я. Казека, Люцыя Тэтэр, Анастасія Крэйц, Канстанцін Езавітаў, М. Даль, Язэп Камаржынскі

¹ Пад гэтым псеўданімам выступіў Кастусь Езавітаў

Традыцыі і сучаснасць

Беларуская адысея Стыва Крамера

«Мерада» – «Проста вер», Мн., 2015, «Vigma»

Мінскі гурт «Мерада» для шырокай публікі пакуль невядомае імя, але ж неяк прымусіў фірму «Vigma» заняцца сур'ёзным заводскім тыражаваннем, а не зрабіў партыю «самарэзаў», і я раскажу вам, як.

Лідара калектыву Стыва Крамера я ведаю з рамантычных 1980-х, калі ўздзімаў першыя зоркі нацыянальнага року. Вы іх ведаеце: «Мроя» і «Бонда». Акурат жа Стыў (тады Сева) асмеліўся напісаць ПЕРШЫ маштабны артыкул пра «Мроя» ў газеце «Чырвоная змена» («МРОЯ і яе вытокі»), а ў «Бонды» ён вучыўся гукарэжысуры. Як сапраўднага фана, яго пускаяў пасядзець за пультам сам Алесь Клаус Белізяк.

Потым пара дзясяткаў гадоў эміграцыі, дзе ён нарэшце купіў свой першы фірменны «Fender». Задавальненне і ўвасабленне творчых ідэяў («рок на роднай мове») усё адно не было ні тут, ні там, хоць практыка студыйнай і канцэртнай працы ТАМ стала шырэйшай. Дый на ўласную студию ўдалося зарабіць менавіта там, але яго мімаволі цягнула дамоў, бо памятаў Скарынава «птушкі шануюць гнёзды свае». Чарговае вяртанне на мяжы стагоддзяў спарадзіла нават студыйны рэліз ягонага гурта «Бава» на сур'ёзным CD-трыб'юце паэта-грамадоўца Сяргея Новіка-Пеюна «Дні лятуць» (100 гадоў яму было ў 2006-м). Творсімвалічна называўся «Праз акіяны», было нават некалькі прэзентацыйных канцэртаў цэлай праграмы, але жыццё нібы пераконвала: «Тут і песні роднай не пачуеш». Хоць «Бава» апынулася праектам больш плённым за першы (ці прыгадае хто гурт «Юрась Братчык»?), але ён зноў з'яўджаў туды, дзе родная песня не стане перашкодай у творчым лёсе – у Краіну Эмігрантаў.

Праўда, удалечыні ад дома ён працягваў думаць пра Беларусь. Асабліва пасля гібелі ў аўтакатастрофе сына Алана, і пяток гадоў таму ён здолеў зноў вярнуцца сюды, каб заснаваць дыктоўна абсталяваную студию «Everest-Media», дзе мелі гонар запісацца ўжо і «Дзецюкі», і «J-Morс», і «Нака». А яшчэ ён знайшоў тут новую спадарожніцу жыцця – спявачку Аню, якая і стала таксама Крамер. Спярша выступалі з каверамі класічнага блюза і кантры пад назвай «Steve Cramer Band», але ўжо ад 2013-га ў розных інтэрнэт- і радыё-плебісцытах пачалі мільгаць уласныя беларускамоўныя

хіты праекта з філасофскім назовам «Мерада». Філасофія ў тым, каб адчуваць меру быць сучасным і авангардным без здрады сваёй сутнасці.

І вось «Мерада» выдае альбом «Проста вер». Некалі мы выбіралі ў краме навінкі паводле актуальнага стылю, паводле зорнага статусу. Але цяпер няма актуальнага стылю для ўсіх: ёсць рэп-тусоўка, ёсць метал-фаны, панкі, а што ж чакаць ад гурта «Мерада», які выдаў сур'ёзны дэбютны альбом, запісаны ў студыі амерыканскага ўзроўню?

Скарыстаемся другім крытэрыем: ці можа пакінуць расчараванні альбом, дзе на бубнах у песні «Дзень народзінаў вясны» грае знакаміты Аляксей Золатаў («Divina Epema»), а папытовы студыйны клавійнік Кастусь Гарачы сеў за арган у «Срэбным анёле», ну а на губным гармоніку грае сам Ігар Варашкевіч («Крама»), сябра Стыва яшчэ з «Бонды» (сл. песню «Адзіны ты»):

*У мяне быў адзіны ты, адзіны ты.
Я цябе ў чужых вачах шукаю зноў.
Неба глядзіць на нас
блакітным сном.
У мяне быў адзіны ты,
ды я ўжо адна...*

Тэксты піша вакалістка Аня Крамер, таму пазітыўны настрой a-la femme вытрыманы ідэальна ў атмасферы сумесі блюза, кантры і фольку ад гартаванага блюз-рокера Стыва. Ён грае і на гітарах розных тыпаў, і на мандаліне, і на перкусіі. Дый увогуле ў складзе гурта багаты інструментальны кантынгент: асноўны бубнар Іван Махновіч, асноўны клавійнік Уладзімір Міхновіч, басіст Валеры Дасюкевіч, сола-гітара Генадзя Дульчэўскага. Фрагментарна гучаць акардэон, скрыпка, конгі. У Ані рэальны спеўны голас, дзе ноты яшчэ важней за манернасць.

Цяпер пералік стыляў мала што гаворыць, але паверце, зачароўваюць творы, якія будзяць

рэальную настальгію па часе віртуозных гітарыстаў, дасціпных і непадобных адно да аднаго вакалістаў, па часе пошуку НОВЫХ рыфаў, НОВЫХ гукаў з сучасных і класічных інструментаў. Каб усё гэта ацаніць, адчуць, трэба быць наслуханым самай рознай музыкай: і наша «Бонда», і брытанскі «Led Zeppelin», і польскі «Maanam», і амерыканскі Джымі Хендрыкс... Гартаванае ў амерыках ды брытаніях майстэрства Стыва выяўляе гэта на беларускім матэрыяле.

*Дзе рака бяжыць сярод узгоркаў,
Дзе лес шуміць і кліча яр,
Жыве народ Зямлёю Продкаў,
Бароніць іх спакой Ваяр.*

Колькі ён шукаў вакалістаў для праекта «Бава», нават мяне вучыў спевам дзеля праекта «Юрась Братчык», а Бог даў яму спадарожніцу Аню, з якой ствараюць мудрыя і вабныя балады. Мо' мінула мода на глыбокія песні, але ці маркоціўся Джо Кокер, захапіўшы свет блюз-рокам у час зусім іншай моды (метал, панк, хардкор). Маўляў, не сачы за модай, а стварай яе сам, але больш якасна за папярэднікаў. Менавіта так і навучыўся Стыў рабіць. Ягоныя песні маюць салідны рэйтынг у Польшчы, Расіі, Украіне, а ў Беларусі проста няма радыё для беларускіх песень («Как я ненавижу этот язык!» – кажуць мясцовыя радыё-дыджэі). Але «Мерада» проста верыць, што не ўсё так дрэнна, як здаецца. Галоўнае, трымацца найвышэйшых крытэрыяў якасці таго, што сам робіш. Вечны вандроўнік па свеце Стыў Крамер, як і славы Адысей, цар Ітакі, знайшоў шуканае менавіта дома. І верыць у тое, што проста «трэба рабіць», як казаў гурт «Partyzone».

Галоўная тэма дэбютнага альбома «Мерада» – сонца, родны край, вера ў светлыя мары. Цудоўным носьбітам гэтых каштоўнасцяў стаў увесь досвед так упадабанай з юнацтва плыні рок-музыкі, з якой яны не выключаюць і пэўныя знаходкі рэперскіх плыняў, гітарныя рыфы метал-плыні, хоць шчыра адданьня меладыйнаму пачатку і традыцыйнай філасофіі свайго народа. І не бяда, што ў тваіх руках класічны рок-альбом баладнага шарму на 45 хвілінаў. Не бяда, бо радасць, якую засведчыла і сонечная вокладка Яўгена Ковэка і Алены Румянцавай з крывіцкім алатыр-каменем (васьмірогам) пасяродку.

Жадаеш добрага настрою, дык слухай настраёвыя балады «Ваяр Святла» (мною ўлюбёны), «Дзень народзінаў вясны», «Рака каханьня», «Вядзьмак», «Цягнік», «Адзіны ты», «Бывай», «Проста вер» (было б радыё, быў бы промах-хіт для ўсіх), «Няхай вандруе любоў», «Срэбны анёл» (шкада, не ўвайшла ў альбом створаная яшчэ з светлай памяццю Змітром Сідаровічам песня «Шыбуе дзядзька ў Вільню»). У іх ты пачуеш усё, што колісь любіў – «Песняры», «Beatles», «Led Zeppelin», «Мроя», «Бонду», родны дом, сонца, чыстае неба над галавой і... «Мерада». Проста вер!

Вітаўт
МАРТЫНЕНКА,
музычны крытык

Калі спытаюць у незнаёмца, адкуль ён, і пачуюць, што з Верацяёў, то адны насцярожацца: «Задзіры!», другія пазайздросцяць: «Гандляры!», трэція пасмяюцца: «Штукары!», але найболей тых, хто падзівацца: «Дык вось вы якія!»

І сапраўды, незвычайнае гэта сельбішча – Верацяі, дзіўныя людзі жывуць там – верацейцы...

Расказваюць, што некалі на лясістай градзе, якая служыла водападзелам паміж Чорным і Балтыйскім морамі, на высокім пагорку ў раскошным белым палацы жыў малады князь Ігнат Верацейскі. Дзівак ён быў! Калі яго суседзі князь Міхал Агінскі ды граф Антоній Тызенгаўз здзіўлялі свет сваімі тэатральнымі студыямі, музычнымі капэламі, то князь Верацейскі болей за ўсё на свеце любіў коней ды вясёлых скамарохаў. Пры яго двары ў адмысловых доміках жылі вядомыя на ўсю акругу знаўцы коней, спрытныя наезнікі, конюхі, кавалі, а яшчэ музыкі, мядзведнікі, акрабаты, ілюзіяністы. Бахары баялі байкі, лірнікі спявалі песні, пераймальнікі пераймалі галасы людзей ды птушак.

Князь Верацейскі не шкадаваў грошай на відовішчы, часта наладжваў конныя скачкі, а пасля цешыў запрошаных гасцей багатым застоллем ды вынаходлівымі штукарамі.

Яшчэ пасяліў татараў, якія ўмелі добра апрацоўваць скуры, шылі зброю, рабілі сёдлы. Па звычцы пасяленцы-татары заняліся агародніцтвам.

Знайшліся і лекары, якія наглядалі за коньмі. Гэта былі вандроўнікі-венгерцы, ці алейкары, якія лячылі зёлкамі, настоямі на гарэцы, парашкамі ды алеем.

Былі і цыганы. Бо дзе коні, там, вядома, і цыганы.

Але здарылася тое, што рана ці позна павінна было здарыцца: малады пан Верацейскі закахаўся.

17 студзеня 1783 года, на свята вялебнага Антонія Вялікага, князь Аляксандр Сапега, ваявода полацкі, прымаў шаноўных гасцей. Нагода была больш чым дастатковая: дзень анёла яго малодшай дачкі Эміліі.

Афіцыйны прыём гасцей князь Аляксандр ладзіў у сваім радавым гняздзе – прыбраным палацы ў Ружанах. Гэта ён рабіў вечарам, а зранку пры вялікай сціжме людзей у Троіцкім касцёле, пасля святочнай імшы, дзеялася ўрачыстая актава ў гонар імянінніцы, на пачатку якой далі 16 залпаў з гарматаў па ліку пражытых ёю гадоў.

Калі князь Верацейскі пабачыў Эмілію, сэрца яго адразу было паланэнае чароўнай красой маладой паненкі. Присутны на свяце Адам Нарушэвіч, паэт і асветнік з Лагішына, пісаў: «Шмат было прыгожых жанчынаў у той вечар, але прыгажэй за Эмілію не было. Яна была тыповай сармагкай з русымі валасамі, з ледзь прыкметным румянцам на шчоках. Яе блакітныя іскрыстыя вочы свяціліся баскондай радасцю. Прыгажуня была апрагнутая ў сукенку са светлага атласу. Кароткія рукавы і верхняя частка сукенкі былі ўпрыгожаныя светлымі карункамі. На плячах князеўны была багатая накідка, аздобленая футрам, яна нагадвала каралеўскую мантыю. Колькасць дарагіх рэчаў у строі ўражвала: пярсцёнкі, па бронзалече на кожнай руцэ, у некалькі разоў абвітыя вакол шыі жамчужныя пацеркі. У вусах паненкі – завушніцы з вялікімі алмазамі, вакол якіх – больш дробныя каштоўныя камяні, відаць, брыльянты. На галаве імянінніцы – багатая дыядэма. Дзве залатыя брошкі на гарсэце завяршалі ўбор. Пры такім багацці строй маладой князеўны не адштурхоўваў, не прыгнятаў, наадварот, узносиў, захапляў сваёй дасканаласцю, гармоніяй, боскасцю».

Калі князя Верацейскага выклікалі на паклон да імянінніцы, для вітання і падарунка, ён збянтэжыўся, знійкавеў, спрабаваў сказаць, але толькі нешта невыразнае, няўцямнае вырвалася з яго грудзей. Ён моўчкі схіліўся ў паклоне і падаў Эміліі залаты караблік з каштоўнымі камянямі і жэмчугам.

У наступную нядзелю князь Верацейскі са сватамі ехаў у Ружаны да князя Аляксандра прасіць рукі ягонай дачкі Эміліі. Малады князь быў на сёмым небе ад шчасця: яму не адвольлі! Тады ж прызначылі і вяселле. Яно мела адбыцца на сёмым тыдні па Вялікадні, на Тройцу.

Адразу пасля вяселля маладыя выправіліся ў доўгае падарожжа па Еўропе. Высветлілася, што Эмілія заўзятая тэатралка і дасведчаны знаўца мастацтва. Дамоў везлі не адзін дзясятка карцінаў вядомых еўрапейскіх мастакоў.

(Працяг на стар. 8)

(Працяг. Пачатак на стар. 7)

Шчаслівы князь патураў маладой жонцы ва ўсім. І яшчэ з адной аказіяй прыйшлося змірыцца князю Ігнату: Эмілія аніак не падзяляла мужава захапленне коньмі. Яе вытанчанай натуры было агідна бачыць шалены, нястрымны азарт ездакоў, чуюць дзікія крыкі гледачоў на скачках.

Стайні хутка пусцелі. Паціху ўсё марнела, прыходзіла ў заняпад. Адно зрабіў для людзей удзячны князь Верацейскі: усіх чалавечнаў, дваровых людзей надзяліў зямлёю, сенажацямі і лесам у вярхоўях рачулі Рудаўка.

Так з'явілася новае паселішча, якое назвалі Верацяі ў гонар гаспадара, пана Ігната. Насельнікі сельбшчча ўспомнілі свае спрадвечныя заняткі: тубыльцы апрацоўвалі зямлю, сталі добрымі сталярамі ды калёснікамі; татары на агародах узяліся за вырошчванне часнаку і вазілі яго прадаваць у паўночныя краіны; алейкары зноў пацягнуліся ад сяла да сяла, левалі людзей; лірнікі парасходзіліся па свеце; цыганы гандлявалі коньмі. З цягам часу вяскоўцы перамяшаліся, ужо ніхто не згадваў, хто ён: літвін, татарын, венгерац ці цыган. Ведалі цвёрда адно: яны – верацейцы. І ганарыліся гэтым. Якія шляхі яны ні мералі, у якіх краях ні бывалі, ведалі, што ў іх ёсць дарога дадому, у родны кут.

Гэтак трывала аж да калгасаў. Казалі, што верацейцы ох як не хацелі абрабляць зямлю супольна. Калі жылі паасобку, стараліся адно перад адным, каб спраўней, лепей весці гаспадарку. А тут адзін пнецца, рупіцца, а другі ў цяньку любіць паляжаць. Як гэта – каб разам працаваць і аплата пароўну. Хаваліся па лесе. Ды марозная зіма 1950 года ўсіх пазаганяла ў хаты. Там іх і палавілі камісары. Зямлі было мала, і прыдумалі для іх новы заняткі – гадаваць авечак. Балазе рэчка Рудаўка цякла пасярод поля, выпасу і сенажаццяў хапала. Калгас назвалі «Чырвоная атара». І што вы думаеце? Справа ў верацейцаў пайшла. Чароды авечак большалі, воўны штогод прыбаўлялася, аўчыны тонка вырабляць умелі. Адно ўражвала вакольна люд: упраўляліся на фермах, даглядалі авечак выключна жанчыны. Дзіўна было бачыць, як гарачым летам кабеты косяць сена, ставяць стажкі. Бо ўсё дужае мужчынскае насельніцтва, пасадзіўшы вясной агароды, цэлае лета, да глыбокае восені, ці гандлявалі ў чужых краях часнаком, ці выпраўляліся на заробкі.

Дзяцей у Верацяях нараджалася шмат: пасля доўгай разлукі любіліся палка і ў ахвоту. Маладыя верацейцы не ехалі ў горад, не пакідалі сяла, бо ўмелі і тут зарабіць грошы, і грошы вяліся. Карацей кажучы, жыццё бурліла.

А цяпер давайце пройдземся шырокаю вуліцай Верацяёў, паглядзім, паназіраем, паслухаем, што памятаюць верацейцы, што кажучы, што робяць, як жывуць.

І яшчэ: калі здараецца ў Верацяях застолле, абавязкова гучыць здравіца, звернутая да ўсіх гасцей: «Каб жылі і не тужылі!» Гэтага пажадаем і мы ўсім вам.

• Калі верацейцам трэба было па справах трапіць у павятовы горад Слонім, яны садзіліся ў лёгкую лодку-пласкадонку і па Рудаўцы плылі ў Грыўду, з Грыўды траплялі ў Шчару, а там ужо і Слонім.

Калі надаралася патрэба трапіць у губернскі горад, плылі далей па Шчары ў Нёман, на крутым беразе якога размясцілася старое месца Гародня.

• ...Ішоў аднойчы верацеец гарадской вуліцай, а з акна крамы чалавек яму ўсміхаецца. Мінуся з ім верацеец і думае: «Адкуль ты мяне ведаеш? Я ж першы раз тут!» Вырашыў: вярнуся, распытаю. А недабачваў трохі. Падышоў, прыгле-дзеўся, а гэта манекен стаіць у вітрыне.

• Смялейшыя верацейцы цялялі па Нёмане ў Вільню і нават у Рыгу.

Калі трэба было чаго ў Кіеў ці яшчэ далей, перавозілі лодку праз высокую граду ў вярхоўе ракі Фядоска. Па ёй плылі ў Жыгулянку, якая цякла ў Ясельду. Ясельда ўпадала ў Прыпяць, Прыпяць – у Днепр. Па Дняпры да Кіева, а далей ажно ў Чорнае мора, у Адэсу. Вялікія знаўцы геаграфіі жылі ў Верацяях!

• Верацеец прыходзіць дамоў, хваліцца жонцы: – Жонка, каб ты ведала, як я сёння пана аканом абхітрыў. Прынёс яму ладную вязку рыбы, а пан за гэта мяне гарбатай напіў. Але як пан аканом адварнуўся, то я кавалачак цукру са шклянкі і выняў.

І пачаставаў верацеец кавалачкам цукру сваю любую жонку.

Сабраў Алякс Зайка

(Працяг будзе)

Верасень

6 – Казлоўскі Віктар Іванавіч (1905, Уздзенскі р-н – 1975), паэт, аўтар зборніка паэзіі, перакладаў паасобных твораў М. Святлова, М. Ісакоўскага, М. Асеева, І. Уткіна і інш. – 110 гадоў з дня нараджэння.

7 – Бараноўскі Ян (Іван) Юзаф (Іосіф) (1805, Смілавічы – 1888), рэвалюцыянер, сацыяліст-утопіст, удзельнік паўстання 1830 – 1831 гг. – 210 гадоў з дня нараджэння.

7 – Музей беларускага кнігадрукавання (Полацк; 1990), філіял Нацыянальнага Полацкага гісторыка-культурнага музея-запаведніка – 25 гадоў з часу адкрыцця.

7 – Сікора Іван Паўлавіч (1885, Шаркаўшчынскі р-н – 1966), селекцыянер-аматар, адзін з паслядоўнікаў І. Мічурына ў Беларусі, заслужаны аграном Беларусі – 130 гадоў з дня нараджэння.

10 – Гулак Яраслаў (1920, Чэхія – 1999), чэшскі перакладчык твораў беларускіх пісьменнікаў – 95 гадоў з дня нараджэння.

11 – Раманаў Еўдакім Раманавіч (1855, Гомельскі пав. – 1922), этнограф, фальклорыст, археолаг, літаратар, мовазнаўца, краязнаўца, педагог, правадзейны член Рускага геаграфічнага таварыства, Маскоўскага таварыства аматараў прыродазнаўства, антрапалогіі і этнаграфіі, Маскоўскага археалагічнага таварыства, Віцебскага статыстычнага камітэта – 160 гадоў з дня нараджэння.

11 – Ткачоў Аляксей Пятровіч (1925, Расія), расійскі і беларускі жывапісец, народны мастак СССР, правадзейны член АМ СССР, лаўрэат Дзяржаўнай прэміі Расіі імя І. Рэпіна (1968), Дзяржаўнай прэміі СССР (1978), лаўрэат прэміі Саюзнай дзяржавы ў галіне літаратуры і мастацтва (2010) – 90 гадоў з дня нараджэння.

11 – Шатэрнік Мікалай Васілевіч (1890, Чэрвеньскі р-н – 1934), мовазнаўца, педагог – 125 гадоў з дня нараджэння.

12 – Грыгаровіч Іван (Іаан; 1790, Прапойск (цяпер Слаўгарад) – 1852), археограф, складальнік першага беларускага археаграфічнага зборніка «Беларускі архіў старажытных граматаў» (1824), гісторык, краязнаўца,

пісьменнік, праваслаўны царкоўны дзеяч – 225 гадоў з дня нараджэння.

12 – Сапега Аляксандр Міхал (1730 – 1793), дзяржаўны і ваенны дзеяч ВКЛ, генерал-маёр – 285 гадоў з дня нараджэння.

12 – Семашкевіч Рыгор Міхайлавіч (1945, Маладзечанскі р-н – 1982), пісьменнік, літаратуразнаўца, крытык – 70 гадоў з дня нараджэння.

12 – Стадольнік Іван Канстанцінавіч (1940, Докшыцкі р-н), празаік, паэт, драматург, аўтар вершаў, апавесцяў, апавяданняў, гумарэсак – 75 гадоў з дня нараджэння.

13 – Сакалоўскі Уладзімір Эдуардавіч (1930, Мінск – 2004), заслужаны архітэктар Беларусі, лаўрэат прэміі Савета Міністраў СССР (1981) – 85 гадоў з дня нараджэння.

14 – Вольскі Лявон Артуравіч (1965, Мінск), рок-музыкант, кампазітар, аранжыроўшчык, паэт, празаік, мастак, адзін з заснавальнікаў музычных гуртоў «Крамбамбуля», «Мроя», «N.R.M.» – 50 гадоў з дня нараджэння.

14 – Кавальчук Людміла Мікалаеўна (1955, Расія), мастак, аўтар працаў у галіне дэкаратыўнай і прамысловай керамікі, фарфору, роспісу па сырой эмали, маёліцы – 60 гадоў з дня нараджэння.

14 – Музей народнага мастацтва і рамёстваў імя Паўлюка Багрыма Крошынскай сярэдняй агульнаадукацыйнай школы (Баранавіцкі р-н; 1985) – 30 гадоў з часу адкрыцця.

15 – Аляксееўскі Канстанцін Аляксеевіч (1855, Віленская губ. – 1918), ваенны дзеяч, генерал-маёр, удзельнік беларускага нацыянальнага руху – 160 гадоў з дня нараджэння.

Адказы на крыжаванку, змешчаную ў № 32
Уздоўж: 4. Розум. 6. Палавіна. 8. Барысаў. 11. Мясца. 15. Надзея. 17. Даміно. 18. Тавар. 19. Умелец. 20. Акраец. 21. Інкі. 22. Радасць. 27. Старасць. 28. Месца.

Упоперак: 1. Каса. 2. Гады. 3. Сіла. 4. Рай. 5. «Малодосць». 7. Сяліба. 9. Рысавод. 10. Сенакос. 12. Энтузіязм. 13. Вепер. 14. Байка. 16. Дзеткі. 23. Агат. 24. Апад. 25. Цёця. 26. Аса.

Малая краязнаўчая энцыклапедыя

(Пачатак у № 1 за 2003 год)

НЕАРУСКІ СТЫЛЬ – кірунак у рускай архітэктуры канца XIX – пач. XX ст. На тэрыторыі Беларусі не атрымаў пашырэння. Некаторыя рысы неарускага стылю мелі будынак пазямельна-сялянскага банка ў Віцебску, капліца ў в. Лясная Слаўгарадскага раёна, царкоўна-археалагічны музей у Мінску.

Капліца ў в. Лясная Слаўгарадскага раёна

НЕАРЭАЛІЗМ (ад неа...+рэалізм) – літаратурна-мастацкая плынь 1940 – 1960-х гг., што характарызуецца творчым выкарыстаннем традыцый класічнага рэалізму і дэмакратычнага мастацтва, паглыбленай цікавасцю да грамадскага і асабістага жыцця простых людзей, паслядоўнай гуманістычнай пазіцыяй, непрыняццем элітарных і антыгуманных тэндэнцый розных формаў мадэрнізму, яснасцю і прастатой моўна-вобразных сродкаў адлюстравання, шырокім выкарыстаннем народнай гутарковай мовы. Паняцце неарэалізму ўмоўна выкарыстоўваецца пры аналізе твораў літаратуры і выяўленчага мастацтва, створаных сучаснымі заходнеўрапейскімі і амерыканскімі пісьменнікамі і мастакамі дэмакратычнага і рэалістычнага кірунку.

Італьянскі неарэалізм сярэдзіны мінулага стагоддзя станоўча паўплываў на развіццё еўрапейскага рэалістычнага мастацтва, у т.л. мастацтва сацыялістычных краінаў. Але ў 2-й пал. 1950-х гг. выявілася эстэтычная абмежаванасць гэтага метаду, які не здолеў глыбока раскрыць складаныя супярэчнасці новай сацыяльна-палітычнай рэальнасці і ў шэрагу выпадкаў падмяняў (асабліва ў творчасці менш таленавітых паслядоўнікаў выдатных італьянскіх рэжысёраў) мастацкі аналіз эмпірызмам і натуралізмам. У найлепшых сваіх здабытках неарэалізм стаў этапам у развіцці літаратуры і мастацтва, дасягненні якога арганічна ўвайшлі ў сучасны прагрэсіўны кінематограф, літаратуру і выяўленчае мастацтва.